

Sygn. akt I PK 478/02

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Andrzej Kijowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Herbert Szurgacz

Protokolant Anna Gryźniewska

w sprawie z powództwa M.P.

przeciwko Polskim Kolejom Państwowym SA Dyrekcji Infrastruktury Kolejowej w
likwidacji w P.

o odprawę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 marca 2004 r.,

kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego -Sądu Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w P.

z dnia 29 maja 2002 r., sygn. akt VI Pa .../02,

**zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu
Rejonowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. z
dnia 4 kwietnia 2002 r, X P .../01, i oddała powództwo,
odstępując od obciążenia powódki kosztami postępowania
kasacyjnego i apelacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy w P. wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2002 r., X P .../01, zasądził od strony pozwanej – Polskich Kolei Państwowych S.A. – Dyrekcji Infrastruktury Kolejowej – Zakładu Infrastruktury Kolejowej w P. w likwidacji na rzecz powódki M. P. kwotę 11.537,38 zł tytułem wyrównania odprawy pieniężnej związanej z wypowiedzeniem stosunku pracy. W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy powołał się na następujące ustalenia faktyczne.

Pozwany pracodawca pismem z dnia 28 stycznia 2000 r. wypowiedział powódce umowę o pracę ze skutkiem na dzień 30 kwietnia 2000 r. Jako przyczynę wypowiedzenia wskazano konieczność maksymalnej redukcji zatrudnienia w związku z restrukturyzacją PKP. Pozwany wypłacił powódce sześciomiesięczną rekompensatę pieniężną przysługującą na podstawie postanowień Paktu Gwarancji Pracowniczych w okresie II etapu restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” z dnia 19 marca 1998 r. oraz dwumiesięczną odprawę pieniężną z ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (pierwotny tekst: Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) w łącznej kwocie 8.462,62 zł. Pracodawca odmówił natomiast, wypłacenia żądanej ponadto kwoty 20.000 zł tytułem odprawy określonej w art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. Nr 84, poz. 948 ze zm.), gdyż ustawa ta weszła w życie z dniem 27 października 2000 r., a więc nie ma zastosowania wobec powódki, która została zwolniona z końcem kwietnia 2000 r.

Sąd Rejonowy uznał jednak, że zgodnie z treścią art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. prawo do jednorazowej odprawy pieniężnej przysługuje wszystkim pracownikom PKP, z którymi stosunek pracy został z przyczyn dotyczących zakładu pracy rozwiązany „w latach 2000 – 2002”, jeżeli nie spełniają warunków uzyskania prawa do emerytury, urlopu kolejowego lub świadczenia przedemerytalnego. Żaden z przepisów powołanej ustawy nie wymaga przy tym,

aby uprawniony do odprawy był pracownikiem kolejowym w dniu jej wejścia w życie. Powódce, która w dacie ustania stosunku pracy zamieszkiwała w powiecie wykazującym stopę bezrobocia wyższą od średniej krajowej, przysługuje więc różnica pomiędzy odprawą w kwocie 20.000 zł oraz dotychczas wypłaconą rekompensatą i odprawą w łącznej kwocie 8.462,62 zł, która to różnica wynosi 11,537,38 zł.

Apelację, którą od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, oddalił Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. wyrokiem z dnia 29 maja 2002 r., VI Pa .../02. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu w pierwszej instancji, jak też przypisaną im kwalifikację prawną. Sąd drugiej instancji podkreślił w szczególności, że nie może być mowy o naruszeniu przez Sąd Rejonowy art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r., gdyż retroaktywność tego przepisu wynika wprost z jego brzmienia.

W kasacji od powyższego wyroku, zaskarżającej go w całości, pozwany pracodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”, domagając się na tej podstawie zmiany kwestionowanego orzeczenia „poprzez uwzględnienie apelacji” oraz zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym według norm przepisanych,

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, gdyż jej podstawa okazała się usprawiedliwiona, Problem prawny występujący w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia czasowego zakresu zastosowania przepisu art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”. W tej kwestii orzecznictwo sądów powszechnych było bardzo rozbieżne. Różnice zdań ujawniły się początkowo również w judykaturze Sądu Najwyższego, co stało się przesłanką podjęcia w dniu 14 stycznia 2002 r. odpowiedniej uchwały przez skład siedmiu sędziów tegoż Sadu (III PZP 11/03). W powołanej uchwale Sąd Najwyższy uznał, że uprawnienie do jednorazowej odprawy pieniężnej określonej w art., 48 i 49 ustawy z dnia 8

września 2000 r. przysługuje tylko pracownikom, z którymi rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło po dniu jej wejścia w życie. W motywach uchwały Sad Najwyższy przyznał, że co prawda argumenty językowe zdają się *prima facie* przemawiać za stanowiskiem, iż wspomniana odprawa pieniężna przysługuje każdemu pracownikowi kolejowemu zwolnionemu z pracy po dniu 31 grudnia 1999 r., lecz kiedy brzmienie art. 48 uwzględniać w kontekście innych przepisów ustawy (np. art. 83), to okazuje się ono wysoce niejednoznaczne. Sąd Najwyższy wskazał na niefrasobliwość i bałaganiarstwo prawodawcy w zakresie używania form gramatycznych oraz formalnej i merytorycznej poprawności przy redagowaniu przepisów całego rozdziału 8 przedmiotowej ustawy, w którym zamieszczone zostało między innymi sporne postanowienie art. 48. Dokonując jego interpretacji należy więc mieć na uwadze, że uprawnienia pracowników przewidziane w rozdziale 8 łączą się z komercjalizacją i restrukturyzacją przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” i nie mogą przypadać na okres poprzedzający te procesy. Skoro zarówno komercjalizacja, jak też restrukturyzacja organizacyjna i majątkowo-finansowa PKP dokonuje się po wejściu ustawy w życie, to nie sposób przyjąć, iżby procesy te miała poprzedzać funkcjonalnie z nimi powiązana restrukturyzacja zatrudnienia. Zwolnienia z przyczyn ekonomicznych następowały w PKP także przed wejściem w życie ustawy z dnia 8 września 2000 r., czyli bez związku z komercjalizacją i prywatyzacją tegoż przedsiębiorstwa, a pracownikom zwalnianym z pracy przysługiwały szczególne świadczenia pieniężne przewidziane Paktem Gwarancji Pracowniczych. Przepisy ustawy z dnia 8 września 2000 r. zastąpiły ten preferencyjny system świadczeń, co stanowi najbardziej istotny argument przeciw nadawaniu przepisom rozdziału 8 wstecznej mocy obowiązującej. Również rozpoczęcie emisji obligacji przeznaczonych m.in. na finansowanie zwolnień pracowniczych w 2000 r. przemawia za nabywaniem ustawowych uprawnień począwszy od wejścia ustawy w życie.

W omawianej uchwale Sąd Najwyższy powołał się ponadto na argument o braku przepisów regulujących „rozliczanie” przedmiotowej odprawy oraz świadczeń wcześniej pobranych z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy. Świadczenia wypłacone pracownikom, z którymi stosunki pracy

zostały z tych przyczyn rozwiązane przed dniem wejścia ustawy w życie były świadczeniami należnymi. Brak podstawy do ich rozliczania z jednorazową odprawą pieniężną, co prowadziłoby do niczym nie usprawiedliwionego uprzywilejowania pracowników, z którymi stosunek pracy rozwiązano przed dniem 27 października 2000 r. dyskryminowania zwolnionych po tej dacie. W uzasadnieniu uchwały z dnia 14 stycznia 2002 r. Sąd Najwyższy podkreślił wreszcie, że zgodnie z art. 216 Konstytucji RP „środki finansowe na cele publiczne są gromadzone i wydatkowane w sposób określony w ustawie”, co uzasadnia ścisłą, restrykcyjną wykładnię analizowanych tu przepisów, które przewidują bardzo korzystne oraz ponadstandardowe świadczenia dla pracowników PKP i ograniczenie tych uprawnień jedynie do świadczeń wyraźnie w ustawie przewidzianych.

Podzielając tezę, jak też uzasadnienie powyższej uchwały, Sad Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę orzekł - po myśli art. 393¹⁵ i art. 102 k. p. c.- jak w sentencji.